

3. Подолинський С. А. Вибрані твори : [збірник] / [упорядкув., передм. і прим. Л. Я. Корнійчук] ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т. – Київ : КНЕУ, 2000. 328 с.

4. Корнійчук Л. Я. Ідеї С. А. Подолинського і сучасність (до 150-річчя від дня народження). *Еволюція економічного розвитку та економічних теорій (проблеми дослідження та викладання)* : матеріали Міжнар. наук.-метод. конф., 26–27 квіт. 2000 р. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України ; [редкол.: А. Ф. Павленко, Ю. М. Пахомов, Л. Я. Корнійчук та ін.]. Київ : КНЕУ, 2000. С. 87–89.

5. Корнійчук Л. Наукова і громадська діяльність С. А. Подолинського. *Учення Сергія Подолинського і цивілізаційна еколого-економічна перспектива* : матеріали Міжнар. наук. конф., присвяч. 150-річчю від дня народження С. А. Подолинського, Київ, 7 груд. 2000 р. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ; [редкол.: С. В. Степаненко, Л. Я. Корнійчук, В. О. Шевчук, Л. В. Воробйова ; відп. за вип.: Л. Я. Корнійчук, В. О. Шевчук]. Київ : КНЕУ, 2001. С. 45–50.

6. Воробйова Л. В. Українська школа фізичної економії : автореферат дис. ... канд. екон. наук : 08.01.04 / [наук. керівник Л. Я. Корнійчук] ; Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. Київ, 2006. 17 с.

УДК 001:005.963.2-051

Галина Кириллова,
кандидат економічних наук, доцент

НАУКОВЕ НАСТАВНИЦТВО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕЛІТИ

Тисячі років людство забезпечувало своє виживання завдяки розробленим у різні способи системам передачі досвіду минулих поколінь (релігійні догмати, вірування, передача практичних навичок від старших до молодших поколінь). Подальший розвиток технічного прогресу призвів до необхідності масового засвоєння сучасних знань через широку всеосяжну багаторівневу систему закладів освіти (рівень розвитку держав визначався перш за все ступенем розгалуження, масштабністю і якістю системи освіти). Однак в останні десятиліття комп'ютеризація всіх сфер життя, поява штучного інтелекту змінили технології передачі знань наступним поколінням – замість існуючої парадигми передачі інформації

(вчительство) приходять технологія управління безперервним все-освяжним самостійним засвоєнням швидкозмінних обсягів знань – наставництво, як системна підготовка фахівця до змін у майбутньому.

Якщо ХХ століття було епохою «повстання мас» і демократизації культури, то епоха, що настає, з її більш жорсткими вимогами до інформаційних технологій, буде ерою панування «аристократії духа». За збільшення ролі інформації у житті суспільства неминуче зростатиме і роль освіти, яка надає фундаментальні знання. Саме система освіти має інституційно максимальні можливості для вирішення завдань щодо формування інтелектуальної еліти суспільства і розвитку його інтелектуального потенціалу.

Інтелектуальна еліта – термін, яким позначають соціальні групи вчених, художників, композиторів та інших працівників духовного виробництва, творців науки, техніки, мистецтва. Вона являє собою стійку спільність людей, що входять до неї і мають спільні інтереси, більш високий інтелект, талант, здібності, компетентності порівняно з середнім показником конкретного соціуму.

У системі освіти для формування і розвитку інтелектуальної еліти неабияке значення має наукове наставництво як ефективний механізм передачі перш за все культури в широкому сенсі слова у всіх його проявах та ставлення до науки, служіння їй. Сутністю наукового наставництва є розвиток комунікаційних, соціальних, організаційних, дослідницьких здібностей у процесі спільної діяльності, командної роботи з виконання поставлених завдань. Ключова роль у цьому процесі належить науковому наставнику – людині, яка поєднує в собі досвід, мудрість і етичні принципи, вміє передавати знання та навички, є прикладом для наслідування, допомагає у розв'язанні життєвих завдань і готова розвиватися разом зі своїми учнями.

Усі ці та інші позитивні якості, без перебільшення, були притаманні Людмилі Яківні Корнійчук – доктору економічних наук, професору, відомій українській дослідниці, визнаному фахівцю у галузі економічної теорії та історії економічної думки, нагородженій багатьма високими державними нагородами та відзнаками. За понад 50 років науково-педагогічної діяльності Людмила Яківна навчила та виховала чимало представників інтелектуальної еліти країни. Увесь цей час вона була науковим наставником не за призначенням, а за своїм особистісним покликанням для студентів, аспірантів, молодих учених і колег.

За роки праці у нинішньому Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана Л. Я. Корнійчук навчила тисячі студентів, серед яких є вчені, державні діячі, викладачі, талановиті господарники та менеджери. Її наукове наставництво виявлялося в передачі глибоких знань під час змістовних та цікавих лекцій, що логічно поєднували теоретичний матеріал з багатим історичним і сучасним фактажем. На семінарських заняттях наставницький підхід сприяв розвитку у студентів самостійного творчого мислення, формуванню пізнавальної мотивації, навичок і умінь роботи з літературою, аналізу економічних процесів та явищ, узагальненню й обґрунтуванню висновків тощо. І, головне, наукове наставництво Людмили Яківни мало вагоме значення при написанні студентами курсових робіт, статей, тез і доповідей на студентські наукові конференції, формуючи у студентської молоді інтерес і мотивацію до науково-дослідницької діяльності.

Як науковий наставник Людмила Яківна Корнійчук зіграла велику роль у формуванні дослідників, розвитку молодих учених, аспірантів, докторантів і здобувачів, які й сьогодні розвивають ідеї своєї наставниці та нарощують інтелектуальний потенціал освітніх закладів і наукових установ. Проявом її наукового наставництва було надання дисертантам допомоги у підготовці наукових праць, надання соціально-психологічної підтримки талановитій молоді, допомога у формуванні дослідницьких навичок, професійної ідентичності вченого. Під науковим керівництвом Л. Я. Корнійчук підготовлено та захищено 18 кандидатських і 2 докторські дисертації.

Любов до науки, глибокі знання, готовність і вміння передавати їх молодим ученим, колегам, талант дослідника, відповідальність у роботі – ці та інші особистісні якості Людмили Яківни стали незамінними у її науковому наставництві при формуванні творчих колективів для написання підручників, навчальних посібників, навчально-методичних матеріалів тощо. Її авторитет ученого і керівника ніколи не тяжів над молодими співавторами, а, навпаки, гармонійно поєднувався з доброзичливістю, чуйністю, вимогливістю і людяністю у співпраці з ними. Конструктивні зауваження, вміння обстоювати власну позицію, комунікабельність, моральна підтримка, зацікавленість в успіхах молодих колег сприяли спільному досягненню високих результатів, а останнім – також плідному зростанню у науково-дослідній і викладацькій діяльності. Результатом такої інтелектуально-творчої спільної взаємодії став, наприклад, навчальний посібник «Історія економічної думки», підготовлений і виданий на кошти гранту від Фонду Євразія Аге-

нтства міжнародного розвитку США в 1996 році. Потім було видання та перевидання підручника «Історія економічних учень» (1999, 2001, 2005 рр.).

Отже, навіть короткий екскурс до значної наукової та педагогічної спадщини Людмили Яківни Корнійчук дозволяє вважати її науковим наставником у повному розумінні цього слова, людиною, яка зробила вагомий внесок у розвиток вищої освіти України, зокрема нашого університету, утверджуючи імідж і примножуючи його славу, виховуючи нові покоління сучасних фахівців, формуючи інтелектуальну еліту країни.

Сучасні тенденції європеїзації освіти ведуть до формальної інституалізації наставництва. Відповідно до наказу МОН України від 16 жовтня 2024 року «Про затвердження професійного стандарту «Викладач закладу вищої освіти» вводяться професійні кваліфікації: педагогічний працівник, провідний педагогічний працівник, науково-педагогічний працівник, провідний науково-педагогічний працівник та академічний лідер. У деяких європейських країнах між пошукачем освіти і так званим наставником (tutor/тьютором) укладається контракт з регламентацією всіх процесів наставництва. Така бюрократизація наставництва дисонує з щирою, безкорисною, творчою багаторічною наставницькою діяльністю Л. Я. Корнійчук свідками і учасниками якої нам пощастило бути.

УДК 330.8:334.012.3

Ольга Кудласевич,

кандидат економічних наук,

старший науковий співробітник

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦТВА: МЕТОДИ ТА ДЖЕРЕЛА ВИВЧЕННЯ

Сучасна боротьба України за свою незалежність у війні проти російської федерації актуалізує зацікавленість до інтелектуальної спадщини минулих поколінь. Особливо цікавим видається період другої половини XIX – початку XX ст. Саме в цей час на теренах України відбувався процес ринкових перетворень, розвиток ринкового господарства, зокрема процес формування підприємницьких відносин. Виникає наукова зацікавленість підприємництвом,